

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

หากเอ่ยชื่อวรรณคดีเรื่องสรรพสิทธิ์คำฉันท์ น้อยคนนักที่รู้จัก แลถ้าเอ่ยพระนามองค์ผู้นิพนธ์คือ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส นักอ่านและนักวิจารณ์วรรณคดีส่วนมากรู้จักพระองค์ท่านดี ในฐานะกวีสำคัญยิ่งพระองค์หนึ่งแห่งยุครัตนโกสินทร์ พระนิพนธ์ของพระองค์แทบทุกเรื่อง ได้รับการยกย่องว่าเป็นวรรณคดีที่ไพเราะและทรงคุณค่า มีความสำคัญต่อวรรณคดีของไทยอย่างยิ่ง อาทิ สมุทรโฆษคำฉันท์ ลิลิตตะเลงพ่าย ปฐมสมโพธิกถา เป็นต้น โดยเฉพาะคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ พระองค์ทรงชำนาญเป็นพิเศษ เห็นได้จากพระนิพนธ์ตำราฉันทน์ วรรณพฤติ มาตราพฤติ สมุทรโฆษคำฉันท์ตอนปลาย ดังที่นายเปลื้อง ผนนคร ได้กล่าวสรรเสริญพระเกียรติคุณไว้ในหนังสือประวัติวรรณคดีไทยสำหรับนักศึกษาว่า

ในทางแบบนิพนธ์นั้น นับว่าทรงถนัดจับที่ยิ่งกว่าแบบใด ๆ ถัดมาคือโคลง ในทางฉันทน์ใดทรงแต่งตำราฉันทน์ วรรณพฤติ มาตราพฤติ ซึ่งตำราเดิมเป็นภาษามคธ ใดจัดทำเป็นภาษาไทยและใดทรงนิพนธ์ตัวอย่างเป็นภาษาไทยกำกับฉันททุกชนิด ผู้ที่จะทำโคลงนี้ต้องเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญในการแต่งฉันทจริง ๆ จึงจะทำใด อนึ่ง สมุทรโฆษคำฉันท์ ซึ่งเป็นเรื่องค้างมาแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชนั้น ก็ใดทรงแต่งทอจนจบและรักษาลีลาแห่งการแต่งไว้ได้เสมอของเดิม¹

สรรพสิทธิ์คำฉันท์เป็นวรรณคดีคำฉันท์ที่ไม่ค่อยแพร่หลายและไม่ใคร่ได้รับการกล่าวถึงมากนัก ธีธัญญ์ สุทธิสงคราม แสดงความเห็นที่ "พระนิพนธ์เรื่องสรรพสิทธิ์คำฉันท์

¹ เปลื้อง ผนนคร, ประวัติวรรณคดีไทยสำหรับนักศึกษา (นครหลวงกรุงเทพฯ ธนบุรี : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2515), หน้า 342.

นี้ไม่ค่อยแพร่หลายนักเพราะอ่านเข้าใจยากด้วยศัพท์สูง"¹ ผู้วิจัยกลับมีความคิดเห็นต่างออกไป แม้ศัพท์ในสรรพสิทธิ์คำฉันท์จะไม่ค่อยคุ้นตา ส่วนมากเป็นคำแผลงและใช้ศัพท์โบราณ แต่ก็พอค้นหาความหมายได้จากพจนานุกรมหรือสารานุกรม อนึ่ง ความยากง่ายของศัพท์เป็นเรื่องที่ตัดสินกันยาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอัตบุคคลมากกว่า ฉะนั้น เหตุผลที่วรรณคดีเรื่องนี้ไม่ค่อยแพร่หลายคงเนื่องจากสาเหตุอื่น กล่าวคือ สรรพสิทธิ์คำฉันท์มีส่วนคล้ายคลึงกับสมุทรโฆษคำฉันท์มาก ทั้งรูปแบบการประพันธ์ เนื้อหาเรื่องที่มาจากนิทานชาดกในปญญาสชาดก และที่สำคัญคือ กรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรสทรงแต่งสมุทรโฆษคำฉันท์ตอนปลายด้วย เมื่อวรรณคดีสโมสรยกของสมุทรโฆษคำฉันท์เป็นวรรณคดีประเภทคำฉันท์ยอดเยี่ยม ไม่มีวรรณคดีเรื่องอื่นใดเทียบเทียมได้ คนส่วนมากจึงมุ่งความสนใจไปที่สมุทรโฆษคำฉันท์ ทำให้สรรพสิทธิ์คำฉันท์ได้รับความสนใจน้อยกว่าที่ควร และไม่ค่อยแพร่หลายดังกล่าว

๖๓๖๖ สุทธิสังกราม ได้แสดงความเห็นค้านการแต่งเพิ่มเติมอีกว่า

สรรพสิทธิ์คำฉันท์ได้สร้างขึ้นด้วยความประณีตวิจิตรบรรจง พระองค์นิพนธ์ได้ทรงวางถ้อยคำใดความหมายพูกอมมูล อานไกรส เสียงอักษรไพเราะ มองเห็นภาพพจน์ดูอ่านยอมใครได้รับความสนุกบันเทิง และซาบซึ้งในรสแห่งวรรณคดี นอกจากนี้ยังใคร่ได้รับความรูต่าง ๆ ในทางนิยายโบราณ และดาราศาสตร์ยุคก่อน ๆ ตามความเชื่อถือของคนในยุคนั้น²

หนังสือเรื่องความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย มีข้อความหนึ่งกล่าวชมความไพเราะในสรรพสิทธิ์คำฉันท์ ว่า

สรรพสิทธิ์คำฉันท์มีความไพเราะในเชิงพรรณนามีไชนอย กรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส ทรงแทรกบทกรวยแสดงความโศกเศร้าที่พระ - นางทองพราวจากกัน

¹ ๖๓๖๖ สุทธิสังกราม, พระประวัติและพระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส (พระนคร : สำนักพิมพ์บรรณาคาร, 2515), หน้า 282.

² เรื่องเดียวกัน.

เช่นเดียวกับที่ทรงแทรกบทประพันธ์ในเรื่องทะเลงูพวย
จึงทำให้เรื่องมีรสชาติยิ่งขึ้น นอกจากความที่เค้นใน
คานเนื้อเรื่องแล้ว คานความหมายและคานเสียงก็มีอยู่
หลายตอน¹

แม้ว่า สรรพสิทธิ์คำฉันท์จะไม่เค้นยอดเยี่ยมเทียบเท่าสมุทรโฆษคำฉันท์ แต่ก็ไม่
ค้อยกว่าในอรรถรสเท่าใดนัก เป็นวรรณคดีที่สมบูรณ์ทั้งคานเนื้อหาและความไพเราะด้วยการ
ใช้คำ หากแต่ยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลาย ผู้วิจัยจึงใคร่ร่นำมาศึกษาโดยละเอียด เพื่อเป็น
ประโยชน์แก่มุสนใจต่อไป

อีกประการหนึ่ง หนังสือวรรณคดีทั่วไปจะกล่าวถึงที่มาของสรรพสิทธิ์คำฉันท์เพียง
สั้น ๆ ว่าได้เค้าเรื่องมาจากสรรพสิทธิ์ชาค ผู้วิจัยจึงใคร่ศึกษาที่มาของวรรณคดีทั้ง 2
เรื่องดังกล่าว เพื่อหาคำตอบที่กระจ่างขึ้น

ความมุ่งหมายในการวิจัย

ผู้วิจัยใ้กว้างจุดมุ่งหมายสำคัญไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สรรพสิทธิ์คำฉันท์กับสรรพสิทธิ์ชาคอย่างละเอียด
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างวรรณคดีทั้ง 2
เรื่องในประเด็นสำคัญคือ ประวัติความเป็นมา จุดประสงค์ของการแต่ง รูปเรื่อง แก่นเรื่อง
โครงเรื่อง ตัวละคร และฉาก
3. เพื่อศึกษาเรื่องเสริมและการใช้ภาษาในสรรพสิทธิ์คำฉันท์

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยใช้หนังสือเรื่องสรรพสิทธิ์คำฉันท์ พระนิพนธ์สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระ-
ปรมาธิบดีชิโนรส ฉบับของหน่วยเสริมทัศนศึกษาวัดพระเชตุพนฯ พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2511

¹ลิตธา พินิจภูวดล และคนอื่น ๆ, ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย (นครหลวง
กรุงเทพฯ ๓๓บุรี : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง, 2515), หน้า 219.

และสรรพสิทธิชาดก ในหนังสือปัญญาสาชก ฉบับหอสมุดแห่งชาติ พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2499 เป็นหลักในการวิจัย

ในการศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาวรรณคดี 2 เรื่องนี้อย่างละเอียดเท่าที่จะหยิบยก มาวิเคราะห์ได้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด ไม่ใช่ใช้ทฤษฎีหนึ่งทฤษฎีใดโดยเฉพาะ หากแต่เลือก มาใช้เท่าที่เห็นว่าเหมาะสม เป็นต้นว่า ทฤษฎีการวิจารณ์ในแนวสุนทรียศาสตร์ ประพันธ์ศาสตร์ ของกวีโบราณ เป็นต้น และได้ศึกษาวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ ที่เห็นว่ามีความสัมพันธ์และมีประโยชน์ ต่อการวิเคราะห์ อนึ่ง ในการวิเคราะห์ที่มาของสรรพสิทธิชาดก ผู้วิจัยได้สืบหาคุณค่าต้นฉบับ ต่าง ๆ เท่าที่เก็บรักษาไว้ที่แผนกงานบริการ เอกสารโบราณ หอสมุดแห่งชาติ โดยขอก หมายเลข รายละเอียดต่าง ๆ สำหรับผู้สนใจศึกษาต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยไว้ดังนี้

1. กำหนดโครงร่างวิทยานิพนธ์
2. ศึกษาเรื่องสรรพสิทธิคำฉันท์และสรรพสิทธิชาดก
3. ศึกษานิตานสันสกฤตและหนังสือความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา ที่เป็นประโยชน์ต่อ การวิจัยและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญของ
4. ศึกษาทฤษฎีแนวสุนทรียศาสตร์ และทฤษฎีอื่นเพื่อประโยชน์ในการวิจัย
5. นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ เรียบเรียง พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็น และนำเสนอเป็นบท ๆ

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

ผู้วิจัยคาดหวังว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และความซาบซึ้ง ในคุณค่าทางวรรณคดีเรื่องสรรพสิทธิคำฉันท์และสรรพสิทธิชาดกได้ละเอียดและกว้างขวาง ยิ่งขึ้น ทั้งในด้าน ประวัติความเป็นมา องค์ประกอบการแต่ง เนื้อเรื่อง โดยเฉพาะภาษา วรรณศิลป์ในสรรพสิทธิคำฉันท์ และแสดงลักษณะวรรณคดีที่ดัดแปลงมาจากเรื่องในชาดก เพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอนวรรณคดีไทย อีกทั้งเป็นแนวทางหรือทำให้เกิดแง่คิดบาง ประการแก่ผู้สนใจงานวิจัยทางวรรณคดีต่อไป